

Δημήτριος Απ. Καραμπερόπουλος

**«Το ιστορικό ίδρυσης
του Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων Βελεστίνου»**

Ανακοίνωση στην Δημερίδα, «Τα Παραδοσιακά Γεωργικά Εργαλεία»,
Πνευματικό Κέντρο, Βελεστίνο 13-14 Μαΐου 2000

Με συγκίνηση ανατρέχει κανείς στις αναμνήσεις, στις σημειώσεις του ημερολογίου, στα έγγραφα, στα έντυπα και ό,τι άλλο είχε σχέση με το ιστορικό ίδρυσης του Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων και Παραδοσιακής Τεχνολογίας Βελεστίνου, που ξεκινάει από το καλοκαίρι του 1985. Τότε ο ομιλών, εκτός από την ιδέα διοργάνωσης του Α΄ Διεθνούς Συνεδρίου για τον Ρήγα Βελεστινλή, είχε επίσης την ιδέα δημιουργίας στο Βελεστίνο, μια και αποτελεί σημαντικό γεωργικό χώρο από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, ενός Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων με σκοπό τη συγκέντρωση, διατήρηση των γεωργικών εργαλείων, τα οποία τώρα η τεχνολογική εξέλιξη με τις σημαντικές μεταβολές που έχει επιφέρει, τα έχει αντικαταστήσει, αν και ορισμένα εξ αυτών για αιώνες είχαν χρησιμοποιηθεί.

Κι' αυτά όλα τα αντικείμενα δεν θα χαθούν και θα είμαστε έτσι σε θέση να τα δείχνουμε στα παιδιά μας, στις επόμενες γενιές. Να δείχνουμε την εξελικτική πορεία τους. Τοποθετημένα σε μιά λειτουργική σειρά, θα είναι δυνατόν ο επισκέπτης να κατανοεί τη χρήση των γεωργικών εργαλείων.

Η ιδέα δημιουργίας στο Βελεστίνο Μουσείου Γεωργικών εργαλείων δημοσιεύθηκε τον Σεπτέμβριο του 1985 στην εφημερίδα του Συλλόγου Βελεστινιωτών Αθηνών «Φωνή του Βελεστίνου».

Το δημοσίευμα αυτό με την πρόταση για την ίδρυση Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων στο Βελεστίνο, τύχη αγαθή, προκάλεσε το ενδιαφέρον της κας Αικ. Πολυμέρου-Καμηλάκη, ερευνήτριας τότε του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, και τώρα Διευθύντριας του ίδιου Κέντρου, η οποία ήδη ασχολούνταν επιστημονικά με τα γεωργικά εργαλεία και είχε γράψει σχετικό βιβλίο για τον Υλικό Βίο. Και στην εκδήλωση τον Οκτώβριο του 1985, στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων, για τον Ρήγα Βελεστινλή, με ομιλητή τον αλησμόνητο Χρήστο Χειμώνα, εξέφρασε την επιθυμία να βοηθήσει επιστημονικά στη δημιουργία του Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων στο Βελεστίνο.

Αρχίζει έκτοτε μια συνεργασία για τον σκοπό αυτό. Δημοσιεύουμε στη «Φωνή του Βελεστίνου», Ιανουάριος 1986, μια συνέντευξη της, και παράλληλα στο Α΄ Διεθνές Συνέδριο, στο Ιστορικό πιά Α΄ Συνέδριο «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας», γίνεται αναφορά για την ανάγκη δημιουργίας Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων στη γενέτειρα του Ρήγα. Τότε παρουσιάζεται η ενδιαφέρουσα ανακοίνωση της για την

Παραδοσιακή Τεχνολογία, τους παραδοσιακούς νερόμυλους του Βελεστίνου, που περιέχεται στα πρακτικά του Συνεδρίου, την *Υπέρεια*.

Προσπαθήσαμε να δημοσιοποιήσουμε το θέμα της δημιουργίας Μουσείου και προς την κατεύθυνση αυτή διοργανώνεται από τον Σύλλογο Βελεστινιωτών Αθηνών, τον Οκτώβριο του 1986, εκδήλωση στο Πνευματικό, πάλι, Κέντρο του Δήμου Αθηναίων όπου παρουσιάστηκε από την κα Καμηλάκη η παραδοσιακή τεχνολογία των υδρομύλων του Βελεστίνου με αναφορά στην ανάγκη δημιουργίας στο Βελεστίνο Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων.

Στη συνέχεια, δημοσιεύουμε στη εφημερίδα του Συλλόγου Βελεστινιωτών Αθηνών «*Φωνή του Βελεστίνου*», Δεκέμβριος του 1986, κείμενό της με θέμα «Το Βελεστίνο, ιδανική θέση για το Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων και Παραδοσιακής Τεχνολογίας», και μετά ένα μήνα διοργανώνεται από τον Σύλλογο Βελεστινιωτών Αθηνών ομιλία στο Βελεστίνο τον Φεβρουάριο του 1987 με ομιλήτρια την κα Καμηλάκη με το ίδιο θέμα.

Ενδιαφέρον έχει ότι στην εκδήλωση αυτή για πρώτη φορά αναφέρεται ότι αρχίζει η συγκέντρωση γεωργικών εργαλείων και ότι μετά από λίγους μήνες θα συμμετάσχουμε στην έκθεση Μέτρα και Σταθμά στο Ζάππειο Μέγαρο, που διοργανώνεται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας.

Για τη συγκέντρωση παραδοσιακών μέτρων και σταθμών πραγματοποιούνται επισκέψεις στα γύρω χωριά από τον ομιλούντα τον κ. Βασίλειο Σαββανάκη και κ. Δημήτριο Παπαδάμ. Οι προσπάθειες φέρνουν καρπούς και κατορθώνουμε πράγματι, να συμμετάσχουμε στην έκθεση Μέτρα και Σταθμά ως Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων με δεκατρία αντικείμενα. Στο Τμήμα με τα παραδοσιακά μέτρα και σταθμά ιδιαίτερα εντυπωσίασε τους επισκέπτες η πλάστιγγα του κ. Δημητρίου Παπαστεργίου. Σημειώνεται ότι τα αντικείμενά μας εκτέθηκαν και την επομένη χρονιά στη Θεσσαλονίκη όπου μεταφέρθηκε η έκθεση Μέτρων και Σταθμών.

Μετά την πρώτη αυτή περίοδο, έχουμε τη δημιουργία τον Μάιο του 1987, της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, στους σκοπούς της οποίας τέθηκε και η δημιουργία στο Βελεστίνο Μουσείου Γεωργικών Εργαλείων. (Καταστατικό).

Τυπώσαμε καρτέλες για την καταγραφή των αντικειμένων και μπλόκ παραλαβής των γεωργικών εργαλείων από τους δωρητές. Πρέπει να τονισθεί ότι τη συγκέντρωση των αντικειμένων τη στηρίξαμε στην ευγενική προσφορά των κατοίκων της περιοχής καθώς και των άλλων περιοχών.

Άρχισαν σιγά-σιγά να συγκεντρώνονται γεωργικά εργαλεία και διάφορα παραδοσιακά αντικείμενα. Για την τοποθέτησή τους σε ένα συγκεκριμένο χώρο, νοικιάστηκε τον Ιούνιο του 1987 στην περιοχή του Κεφαλοβρύσου σχετικός χώρος, στον οποίο τοποθετήθηκε και πινακίδα την οποία φιλοτέχνησε ο κ. Λάμπρος Μπόκας από τον Ριζόμυλο.

Παράλληλα δημοσιεύονται ειδήσεις σχετικές με τη συγκέντρωση των γεωργικών εργαλείων καθώς και φωτογραφίες τους στην εφημερίδα «Φωνή του Βελεστίου».

Εκείνη την εποχή ανακηρύσσουμε με ενέργειες μας διατηρητέο Μνημείο τον παλιό μύλο του Πάντου. Και στα τέλη του 1988 το Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων εγκαθίσταται στο χώρο όπου ήταν το παλιό Αγροτικό Ιατρείο με την άδεια του τότε Δημάρχου κ. Καζά και επί πλέον από τον τότε Δήμο Βελεστίου μας παραχωρήθηκε ένας χώρος για το Μουσείο, απέναντι από το Γυμνάσιο. Το παλιό Αγροτικό Ιατρείο το καθαρίσαμε με την προσωπική δουλειά όλων μας καθώς και με τη συμμετοχή του ζεύγους Καμηλάκη.

Γίνανε προσπάθειες στην Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος για την παραχώρηση του Μύλου του Πάντου για το Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων αλλά ήταν αρνητική η απάντηση για την δωρεάν παραχώρηση.

Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα ότι ήταν συγκινητική η συμμετοχή πολλών ανθρώπων, που με προθυμία συμμετείχαν στις εξορμήσεις μας για τη συγκέντρωση γεωργικών εργαλείων. Επί πλέον τώρα στους κατοίκους της περιοχής είχε γίνει συνείδηση η παρουσία του μουσείου και μας φώναζαν να πάμε να πάρουμε τα διάφορα εργαλεία ή αντικείμενα που είχανε για να τα προσφέρουμε στο Μουσείο.

Τον Ιούνιο του 1991 διοργανώσαμε πάλι στο Βελεστίνο εκδήλωση με θέμα το Μουσείο και τις προοπτικές του και τον ίδιο μήνα στη Γενική Συνέλευση της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίου-Ρήγα καταθέσαμε πρόταση, η οποία και έγινε αποδεκτή, για τη καλλίτερη λειτουργία του και την προώθηση των σκοπών του Μουσείου, να δημιουργηθεί ανεξάρτητος φορέας, ιδιαίτερο νομικό πρόσωπο. Έτσι συστάθηκε σωματείο με τίτλο Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων και Παραδοσιακής Τεχνολογίας με έδρα το Βελεστίνο, με την κατάθεση του σχετικού καταστατικού, το οποίο ιδιαίτερα επιμεληθήκαμε με την συνεργασία του κ. Καμηλάκη, της κας Καμηλάκη και κ. Σταύρου Παπαγεωργίου. Κατατέθηκε στο Πρωτοδικείο τον Οκτ. 1991. Και εγκρίθηκε τον Ιανουάριο του 1992. Στη συνέχεια είχαμε το πρώτο Διοικητικό Συμβούλιο.

Εκείνον τον καιρό συγκεντρώνονται τα περισσότερα αντικείμενα με πρωτεργάτες το συμβολαιογράφο κ. Σταύρο Παπαγεωργίου, τον κ. Δημήτριο Παπαδάμ τον κ. Φώτη Βαϊόπουλο, τον κ. Απόστολο Καρναβά, συνεπικουρούμενοι από τα υπόλοιπα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου και άλλους φίλους του Μουσείου. Αναφέρουμε τα ονόματα όλων εκείνων οι οποίοι βοήθησαν και παλιότερα και τώρα λίγο ή πολύ στο Μουσείο και στην συγκέντρωση αντικειμένων: ο κ. Βασίλης Κουντούρης, ο κ. Στέργιος Σαββανάκης, ο κ. Γεώργιος Σιουμουρέκης, ο κ. Χρήστος Καρασμάνογλου, η κα Μαρία Παπακυριαζή, ο κ. Μιχάλης Τσούρικας, ο αλησμόνητος συμμαθητής μου Απόστολος Γκαλίδης, από το Μεγάλο Μοναστήρι ο κ. Ιωάννης Γκαντουλούδης και ο κ. Χρήστος Κάλτσουνας. Αν διαφεύγει μου κάποιο όνομα, ζητώ συγγνώμη. Δεν είναι ηθελημένη αυτή η παράλειψη. Πιθανόν δεν το θα το είχα καταγράψει στις σημειώσεις του Ημερολογίου μου.

Τότε Γίνανε πολλές εξορμήσεις στα γύρω χωριά μια και είχε τεθεί στόχος για τη αύξηση του αριθμού των αντικειμένων του Μουσείου σε χίλια πεντακόσια. Στόχος που γρήγορα επιτεύχθηκε με την όρεξη και το πάθος της δημιουργίας και της προσφοράς στο γενικό καλό και πρέπει να συγχαρούμε την ομάδα αυτή δράσης.

Το οίκημα του Αγροτικού Ιατρείου, που τώρα βρίσκεται το Μουσείο είχε πολλές φθορές. Στην επιδιόρθωσή τους συνέβαλαν ο κ. Παν. Μπαντέκας, ο κ. Χρήστος Παπαποστόλου, το προσωπικό του Κέντρου Υγείας που άσπρισαν το οίκημα και έβαψαν τα σίδηρα του περιβόλου, ο σιδεράς Αθανάσιος Γκάγκας.

Ο χώρος, καθαρίστηκε και για την προστασία των αντικειμένων καλύφθηκε ο πίσω ακάλυπτος χώρος, αυξάνοντας έτσι την επιφάνεια για την τοποθέτηση εργαλείων.

Για τα έξοδα αυτά τώρα είχαμε και μια σχετική οικονομική ενίσχυση από τον τότε Δήμο Φερών, τη Νομαρχία Μαγνησίας και το Υπουργείο Πολιτισμού.

Σκεφθήκαμε ότι καλό θα ήταν να προσκαλεστούν οι δωρητές και οι κάτοικοι της περιοχής να δουν τα εκθέματα, τα εργαλεία στα οποία είχαν τοποθετηθεί ειδικές καρτέλες με το όνομα του κάθε δωρητού. Έτσι τους προσκαλέσαμε τη δεύτερη μέρα του Πάσχα του 1992. Ήταν μια πολύ καλή εκδήλωση, που μας ενίσχυσε ηθικά, για την ανταπόκριση και για τον αντίκτυπο που είχε το Μουσείο Γεωργικών εργαλείων στους επισκέπτες.

Άλλη μια ενέργειά μας ήταν η αποστολή επιστολής στα Σχολεία της περιοχής Μαγνησίας με την οποία γνωστοποιούσαμε τη δυνατότητα να επισκεφθούν το Μουσείο έστω και στη μορφή αυτή του χώρου αποθήκευσης, μια και πολλά εργαλεία είχαν αναρτηθεί στους τοίχους και είχαν τις καρτέλες με τις ονομασίες τους. Αποτέλεσμα αυτής της ενέργειας ήταν να επισκεφτούν αρκετά Σχολεία το Μουσείο. Οι εντυπώσεις τους αποτυπώνονται στο βιβλίο επισκεπτών είναι χαρακτηριστικές και ενθαρρυντικές.

Αναφέρουμε την περίπτωση του σημαντικού συντηρητή του Υπουργείου Πολιτισμού κ. Μαργαριτώφ, ο οποίος είχε κατά το 1992 επισκεφθεί το Μουσείο και ενθουσιάστηκε από τον πλούτο των εργαλείων. Ακόμα το Μουσείο έχουν επισκεφθεί ο Νομάρχης και οι Βουλευτές ο τότε Πρύτανης του Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Γέμτος, καθώς και άλλοι καθηγητές. Το Μουσείο πλέον έχει πλέον καθιερωθεί.

Θα ήθελα να αναφέρω δύο χαρακτηριστικές εμπειρίες από τις πολλές που έχουμε ζήσει σχετικά με τη συλλογή των γεωργικών εργαλείων. Μία ήταν όταν μάθαμε ότι στον Άγιο Γεώργιο Φερών σε ένα παλιό σπίτι στο οποίο υπήρχαν πολλά παλιά αντικείμενα θα μπει η μπουλντόζα σε μισή ώρα για να το κατεδαφίσει. Έτσι γρήγορα με τον κ. Χρήστο Καρασμάνογλου καταφθάνουμε πριν από την μπουλντόζα μέσα στις σκόνες και τα χαλάσματα και καταφέρνουμε να μαζέψουμε αρκετά αντικείμενα, τα οποία και τα μεταφέραμε στο Μουσείο. Μισή ώρα αργότερα δεν υπήρχε το παραμικρό. Η μπουλντόζα τα είχε καταστρέψει.

Και το δεύτερο περιστατικό συλλογής συνέβη τη μέρα του Αγίου Νικολάου, του 1992. Με βροχή στην αρχή ξεκινήσαμε με τον κ. Σταύρο Παπαγεωργίου και τον κ. Φώτη Βαϊόπουλο για να πάμε στο Πολυδάμειο Φαρσάλων για να μεταφέρουμε με το φορτηγό μια θεριστική μηχανή, από τις πρώτες που είχανε κυκλοφορήσει και την οποία σέρνανε άλογα. Θέριζε και έδινε σε δεμάτια τα στάχια. Με ικανοποίηση και αυτήν την φορά γυρίσαμε στο Μουσείο Γεωργικών εργαλείων με το αξιόλογο απόκτημα.

Οι διοργανώσεις των Διεθνών Συνεδρίων «Φεραί-Βελεστίνο-Ρήγας» έδωσαν την ευκαιρία να μελετηθούν σχετικά θέματα όπως για τους παραδοσιακούς μύλους από την κα Καμηλάκη στον πρώτο τόμο *Υπέρευια*, για τα επαγγέλματα και βιοτεχνίες των κατοίκων του Βελεστίνου από το 1881-1940 από τον Παναγιώτη Καμηλάκη στον δεύτερο τόμο *Υπέρευια*

Επίσης, Διπλωματική εργασία κατά το 1988-1989 εκπόνησε στο Βελεστίνο ο Αρχιτέκτων Τάσος Παπαδόπουλος για το Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Α.Π.Θ. με θέμα «Μελέτη αποκατάστασης υδροκίνητων βιοτεχνιών παραδοσιακής τεχνολογίας και ένταξή τους στο σύγχρονο οικισμό». Εποπτεύων καθηγητής ήταν ο κ. Αργύρης Πετρονώτης.

Εκπονήθηκε ειδικό πρόγραμμα κατά το 1992-93 από το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και Θεσσαλίας για την αποκατάσταση των μύλων και την λειτουργική ένταξή τους στο οικιστικό περιβάλλον. Η μελέτη αυτή θα πρέπει να

δημοσιευθεί, έστω και αν το υγρό στοιχείο, η κινητήριος δύναμη, το νερό έχει χαθεί, πιστεύουμε, όμως προσωρινά, μέχρι να αλλάξουν οι συνθήκες.

Εκπονήθηκε κατά το χρονικό διάστημα 1993-1995 επίσης διδακτορική διατριβή για το Μάστερ στο Πανεπιστήμιο Λουβέν του Βελγίου, ένα από τα καλλίτερα πανεπιστήμια της Ευρώπης, από τον αρχιτέκτον Ευάγγελο Μαστέλο από το Βόλο με θέμα «Η ντριστελά του Παπαγιώτου και τους άλλους νερόμυλους του Βελεστίνου». Κι' αυτή η διατριβή θα πρέπει να εκδοθεί.

Και τον περασμένο χρόνο το 1999 από τον κ. Ανδρέα Μαρτινάκη εκπονήθηκε διλωματική εργασία για τα ΤΕΙ Λάρισας σχετικά με το Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων.

Επίσης, πρόσφατα, στο Συνέδριο για το λάδι και την ελιά, που διοργανώθηκε από το Κέντρο Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, και οι εργασίες διεξήχθησαν στην αίθουσα των κεντρικών κτιρίων της Ακαδημίας Αθηνών, η κα Καμηλάκη ανήγγειλε τη συνεργασία σε σχετικό πρόγραμμα του Κέντρου Λαογραφίας με το Μουσείο Γεωργικών Εργαλείων και Παραδοσιακής Τεχνολογίας.